

PSİKOSOSYAL GELİŞİMİN EGZERSİZE DAYALI ETKİLERİNİ DEĞERLENDİRME; GENÇLİK VE SPOR ETKİNLİK ÖLÇEĞİ (GSEÖ) TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLANMASI

Mehmet Bilgi Medeni^{1*}, Zekeriya Göktaş²

Özet: Bu çalışmanın amacı Enrique Garcia Bengoechea tarafından (2017) spor çalışmaları boyunca gençlerin yer aldığı etkinlikleri kapsamlı bir değerlendirmeye olanak sağlamak amacıyla tasarlanmış bir araç olan Psikososyal Gelişimin Egzersize Dayalı Etkilerini Değerlendirme Gençlik Spor Etkinlik Ölçeği İçeriğinin (GSEÖ) Türk kültürüne uyarlanması, geçerliliğinin ve güvenilirliğinin belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Balıkesir ilinde öğrenim gören 13-18 yaş arası 182 kadın, 156 erkek toplam 338 genç birey oluşturmaktadır. Ölçek, alanında uzman kişiler tarafından çeviri-geri çeviri yöntemiyle Türkçeye uyarlanmıştır. Faktör yapısı, açıklayıcı faktör analizi (AFA) kullanılarak belirlenmiş ve ardından uygun bir model AMOS programıyla çizilmiştir. Modelin uygunluğu, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilerek değerlendirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik değerlendirmeleri, Cronbach's Alpha ve Split-Half yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. AFA analizi sonucunda, toplam varyansın %5'ten fazlasına etki eden üç faktör tespit edilmiş ve bu faktörler dışında kalan beş madde (3, 4, 8, 13, 16) ölçek dışı bırakılmıştır. Böylelikle, toplam varyansın %62.057'sini açıklayan 3 faktör ve 15 madde içeren bir ölçek elde edilmiştir. DFA analizi ise 10, 18 ve 20. maddelerin standardize edilmiş yol katsayılarının 0.40'ın altında olduğunu göstermiş ve bu maddeler çıkarılarak yeni bir model oluşturulmuştur. Yeni model, 3 faktör ve 12 madde içermektedir. Bu modelin uyum indeksi değerleri incelenmiş ve “CMIN/DF=2.77”, “GFI=0.91”, “CFI=0.98” ve “RMSEA=0.07” olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Biyoeкологи , Gençlik, Psiko-sosyal, Spor

ASSESSMENT OF EXERCISE-BASED EFFECTS OF PSYCHOSOCIAL DEVELOPMENT YOUTH AND SPORTS ACTIVITY SCALE (GSEO) ADAPTATION TO TURKISH CULTURE

Abstract: The aim of this study is to adapt the “Content of Youth Sports Activity Scale (GSES) to Turkish culture”, to determine its validity and reliability, which is a tool designed by Enrique Garcia Bengoechea (2017) to enable a comprehensive evaluation of the activities in which young people participate during sports activities. The study group of the research consists of 338 young individuals, 182 women and 156 men, aged 13-18, studying in Balıkesir. The scale was adapted into Turkish by experts in the field, using the translation-back translation method. The factor structure of the scale was determined by applying exploratory factor analysis (EFA). A suitable model was drawn using the AMOS program for the scale determined by EFA, and the model suitability was tested by making confirmatory factor analysis (CFA). The validity and reliability of the model, whose suitability was tested, were evaluated with “Cronbach's Alpha” and “Split-Half” methods. Three factors with a total variance effect above 5% were determined by EFA. Five items were excluded from these factors (3,4,8,13,16) and were removed from the scale. Thus, a 3-factor, 15-item scale has emerged, which explains 62,057 % of the total variance. 10-18-20 with DFA. It was determined that the standardized path coefficients of the items were below .40, and a new model was created by removing these items. The fit index of this model, which consists of 3 factors and 12 items, was examined and “CMIN/DF=2.77”, “GFI=.91”, “CFI=.98” and “RMSEA=.07” values were determined.

Keywords: Bioecological, Youth, Psychosocial, Sport.

¹**Adres:** Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor, Balıkesir, Türkiye.

²**Adres:** Balıkesir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi Ve Spor Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Balıkesir, Türkiye.

***Sorumlu Yazar:** medenimehmetbilgi@gmail.com

Atıf: Medeni, M. B., Göktaş, Z. (2023). Psikososyal Gelişimin Egzersize Dayalı Etkilerini Değerlendirme; Gençlik ve Spor Etkinlik Ölçeği (Gseö) Türk Kültürüne Uyarlanması. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(2): 81-90.

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun doğumdan itibaren hayatı boyunca, çeşitli gelişimsel görevleri başarıyla tamamlaması ve fiziksel ile ruhsal olgunluğa ulaşarak üretken ve yetkin bir birey olarak devam etmesi gerekmektedir. Bu süreçte, düzenli egzersiz yapmak bireyin fizyolojik gelişimini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda beyin gelişimini, bilişsel işlevlerini, ruhsal dayanıklılığını, stresle başa çıkma mekanizmalarını, özgüvenini, benlik saygısını ve kimlik gelişimini olumlu yönde etkiler. Ne var ki, modern dünyada teknolojinin ilerlemesiyle birlikte hareketsiz yaşam tarzının yaygınlaştığı ve bu durumun obezite, kardiyovasküler hastalıklar, kanser, anksiyete ve depresyon gibi ruhsal bozukluklarla yaşam kalitesini düşürerek ayrıca erken ölüm riskini artırdığı gözlenmektedir. Bu nedenle, düzenli egzersizin bu sağlık sorunlarını önlemede ve tedavi etmede önemli bir rol oynayabileceği sağlık bilimciler tarafından öngörülmektedir. Sonuç olarak, çocuk ve gençlerin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için egzersizin düzenli olarak hayatlarının bir parçası olması gerektiği düşünülerek, ilgili uzmanların iş birliği içinde uygun politikalar geliştirilmesi önemlidir (Eyüboğlu, 2022).

Son dönemlerde spor, toplumların sosyo-kültürel yapısında bulunan her kesimi kapsayan evrensel bir yapı oluştururken, büyük bir hızla değişim göstermiştir. Spor ile insan arasındaki bağ, tarihsel süreçte sürekli ve sağlam bir şekilde gelişerek, sporu bireysel bir olgudan çok daha geniş kapsamlı bir sosyal yapıya dönüştürmüştür, toplumu içine alan bir yapıya dönüşmüştür (Yıldırım ve ark., 2006).

Düşük yaşam kalitesine sahip gençler, normal gelişim ve sağlıklı yetişkin olma avantajlarını da kaybetmektedirler. Gelişmiş birçok ülkedeki gençler, sportif ve sosyal etkinliklerin azalması ve sedanter yaşam tarzının benimsenmesiyle birlikte yaşam kalitesinde düşüşler yaşamaktadır. Hareketsiz yaşam, özellikle elektronik cihazların aşırı kullanımına dayalı bir yaşam tarzı, obezite riskini artırırken, fiziksel sağlıkta olumsuz etkiler ortaya çıkarır ve benlik saygısını düşürerek sosyal davranışlarda azalmaya neden olmaktadır (Biddle, 2011).

Genç bireyin kendini bir uğraşa adamadaki istikrar, genellikle ergenlik dönemindeki kimlik mücadelesinin sonucuna bağlıdır. Epigenetik açıdan incelendiğinde, hiçbir insan kim olduğunu iş ya da özel hayatında kendini

deneyimlemeden bilemez. Aynı zamanda, kimliğin temeli iki temel olguya dayanmalıdır. Birincisi, bireyin çocukluk döneminde seçici bir şekilde bağlandığı ve reddettiği özdeşimlerdir. İkincisi ise, genç bireylerin yaşadıkları sosyal evreleri nasıl algıladıklarına bağlıdır. Bu durum, onları oldukları gibi kabul etmek ve onlara güvenmek anlamına gelir (Erikson, 2019).

Spora katılım gençlik gelişimi açısından olumlu bir etki sağlamaktadır. Batı kültüründe gençlerin gelişimi açısından pozitif kalite adına beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin temel esas olduğu iddia edilmiştir. Bu durumda spor gibi yerinde serbest zaman faaliyetleri deneyimlerle beslenerek bireylerin gelişimine pozitif katkı sağlamış olacaktır. Uygun gençlik spor programlarının zamanın yapıcı kullanımı ve pozitif sosyal ilişkiler gibi insan gelişimi için pek çok içten ve dıştan gelişimsel kazançlara katkıda bulunma potansiyeline sahip oldukları belirlenmiştir. Fakat spora ender katılım ciddi oranda pozitif sonuçlar vermez (Bengoechea, 2017).

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri, bireye sosyal ve kişisel kimlik hissi ile ortak yaşam bilinci kazandırarak insanları bir araya getirir. Bu etkinlikler, sınıf, ırk, cinsiyet, yaş gibi ayrımları önemsemeyen bir olgu olması sayesinde bireyin sosyal rollerini kolaylıkla yerine getirmesine yardımcı olur. Ayrıca beden eğitimi ve spor faaliyetleri, bireyler ve toplumlar arasında sağlıklı iletişimin kurulmasına katkı sağlar (Parks, 2007).

Eğitimin en önemli amacı, bireyleri sadece akademik başarıya yönlendirmek değil, aynı zamanda bireyin kendini keşfetmesine, insanlarla iletişim kurmasına teşvik etmek ve güçlü bir karakter ile sağduyulu bir kişilik geliştirmesine rehberlik etmektir. Bu nedenle, eğitimin temel hedefi mutluluktur. Bu bağlamda iyi bir eğitim bireysel ve toplumsal mutluluğa katkıda bulunmalıdır (Noddings, 2006). Ayrıca beden eğitimi ve spor etkinlikleri, fiziksel ve kişisel gelişimi birçok yönden desteklemektedir. Beden eğitimi ve spor, mücadele, beceri gelişimi ve sosyal değişimleri kapsayan etkileşimli bir ortam sunmaktadır. Bu da beden eğitimi ve sporun, sosyal deneyimleri içeren kişisel gelişime katkı sağlayan bir ortam sunduğunu göstermektedir (Laker, 2000).

Gençlerin spor aktivitelerine katılımı, yetişkinlerin uygunsuz davranışlarının rol model olması stres, kaygı ve moral

yıkıntısı gibi negatif deneyimler ve sonuçlarla bağdaştıran kanıtlar vardır. Genç bireylerin spora katılımının ve potansiyel gelişimlerine faydaları gerçek yaşamlarındaki psikososyal gelişimleri izlenerek açık bir şekilde tespit edilmektedir. Bronfenbrenner ve Morris biyolojik model ve etkinlik teorisinde; insan gelişimine dair “etkili ve ilgili yaklaşımlar insanların çoğunlukla etkinliklerle uğraşırken diğer insanlarla, nesnelere ve sembollerle etkileşime girerek bireyler gelişirler” fikrini öne sürmektedir ((Bronfenbrenner, 2005; Bronfenbrenner & Morris, 1998). Ayrıca bu yaklaşımlar zamanla meydana gelen içeriklerdeki etkileşimleri veya yakın süreçlerin incelemesi gerektiğini öne sürmektedir. Biyoekolojik model etkinlik teorisinden daha işlevsizleştirilmiş olmasına rağmen her iki yaklaşımında farklı yönlerdeki gelişimi sağlayan insan-çevre etkileşiminin anahtar mekanizmaları olarak etkinliklerin bireyin gelişimine etkilerini anlatmaktadır. Bu bağlamda Deci ve Ryan (1985), bireyin gelişiminin "etkinlik teorisi" ile izah edilebileceğini öne sürmektedir. Şöyle ki buldukları ortamda hareket ederek, keşfederek, test ederek başararak ve başarısızlığa uğrayarak genç insanlar kendi kapasitelerini geliştirirler, detaylandırır, gelecek etkinliklere temel olacak olan içsel yapıları düzeltirler. Böylelikle gençlerin bireyler arasında etkileşimin süreçlerini araştırarak öğrenmeyi ve performansı güçlendirmek amacıyla tasarlanmış spora özgü aktiviteler ve görevlerle katılımcı bağlılığa odaklanmaları faydalı olabilir (Bengochea,2017).

Spor Katılımının Kalkınmacı Modeli (DMSP) (Cote, Baker, & Abernethy, 2007) tasarlanmış oyun ve tasarlanmış etkinlik bakımından alıştırma etkinliklerinin rolünü incelemiştir. Sporda kurgulanmış oyun etkinlikleri eğlenceyi üst düzeye çıkarmak için tasarlanmış olanlardır. Bu tür aktivitelerde genellikle oyunun kurallarında değişiklik yapılabilen ve bireyler kendi davranışlarına odaklanarak davranışın sonucu ile daha az ilgilidirler (Cote & Fraser Thomas, 2016). Tasarlanmış alıştırma etkinlikleri çaba sarf etmeyi gerektiren, anında ödül oluşturmayan ve eğlenceyi beslemekten ziyade performansı geliştirmek amacıyla tasarlanmış oldukça iyi şekillendirilmiş olanlardır (Cote & Fraser-Thomas, 2016; Ericson, Krampe, & Tesch-Romer, 1993) uyarısı bu bağlamda dikkate alınmalıdır. Genel olarak, Spor Katılımı Kalkınmacı Modeli çatısı altında yürütülen çalışma çocukluk süresince düşük miktarda tasarlanmış etkinlik ve yüksek miktarda oyun ile genç, rekabetçi seviyede belirli bir spor alanına yatırım yapmayı seçerse gençlik döneminde ise tasarlanmış etkinlikte ilerleyici bir artış ile ideal gelişime (performans ve kişisel deneyim bakımından) teşvik edilmiş olur (Cote, Erickson, & Abernethy, 2013).

Spor, çeşitli yollarla toplum hayatında ilerleyerek bireyleri doğrudan veya dolaylı olarak kendine bağımlı hale getirmiş ve her zaman insanların ilgisini canlı tutmayı başaran bir sosyal olgudur. Spor, insanların temel zevklerini ve ihtiyaçlarını karşılayarak onlara bağlı kalmalarını sağlayarak

günümüz dünyasında önemli bir sosyal kurum olarak kabul edilmiş ve toplumda belirli davranışlar, düşünceler, inançlar ve semboller geliştirmiştir. Hızla gelişen modern teknoloji, insan gücüne olan gereksinimi azaltmış ve sonucunda insanların doğal yapısına uygun olmayan bir yaşam tarzıyla birlikte iş ve sosyal çevreden kaynaklanan baskılar ve stres, insanları psikolojik açıdan sıkıntıya sokmaktadır. İşte bu noktada, sporun rahatlatıcı ve monotonluktan kurtarıcı işlevi devreye girerek insanların psiko-sosyal gelişimlerine katkıda bulunacaktır (Küçük, 2004).

Beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin birleştiren ve sosyal yapısından faydalanma, genç bireylerin kendileriyle ve çevreleriyle ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunarak, gençlik döneminin fiziksel ve sosyal açıdan sağlıklı bir şekilde sonuçlanmasına yardımcı olur. Bu durum, genç bireylerin spor etkinliklerine katılımının sosyal toplumlar için bir gereklilik olduğunu göstermektedir (Ekinci ve ark., 2015)

Spor etkinlikleri, ergen bireyleri kendi dünyalarının dışına çıkararak akranları ve yetişkinlerle iletişim kurmalarını teşvik eder ve yeni ilişkiler kurmalarını sağlar. Bu deneyimler sonucunda birey, yeni düşünceler edinir ve farklı bakış açıları geliştirir. Ayrıca, ergenlik döneminde artan beden enerjisi spor etkinliklerine katılım ile kontrol altına alınır (Koçak, 2020).

Sosyal etkileşimler, çağdaş toplum yapısında büyük bir öneme sahiptir, çünkü insanlar hayatlarının önemli bir bölümünü diğer bireylerle iletişim halinde geçirmektedir. Bu nedenle, sosyal beceri seviyesi yüksek olan bireylerin, sosyal yaşamdaki diğer insanlarla daha kolay etkileşim kurabildiği ifade edilmektedir. İyi sosyal ilişkiler kurabilme yeteneği, çocukluk döneminde kazanılan sosyal becerilerin önemli bir rol oynadığı ileri sürülmektedir. Ayrıca, çocukluk döneminde edinilen sosyal yetenekler, bireyin yetişkinlik döneminde topluma uyum sürecini olumlu yönde etkilemektedir (Kabasakal ve Çelik, 2010).

Çağdaş toplumlarda spor etkinliklerinin kolektif bir faaliyet olduğu göz önüne alındığında, sporun içinde yer alan bireylerin farklı insan gruplarıyla sosyal etkileşim içinde olması beklenir. Ergenlik döneminde spor etkinlikleri, bireyi kendi sınırlı dünyasından çıkararak, farklı kişiliklerden, inançlardan ve düşüncelerden insanlarla iletişim kurmasını sağlar. Bu sayede, birey hem etkilenir hem de diğer insanları etkiler. Sporun yeni arkadaşlıkların kurulmasına ve sosyal iletişime katkı sağladığı söylenebilir. Sosyalleşmenin erken yaşlarda başlaması ve beden eğitimi ile spor faaliyetlerine katılımın çocukluk ve gençlik çağlarında gerçekleşmesi, sporun sosyalleşmeyle birlikte ele alınmasını gerektirir. Oyunlar ve spor, farklı toplumun yansımalarını içerir. Bu durum, sosyalleşme süreçlerinin oyun ve spor ortamlarında bulunmasından kaynaklanmaktadır. Rol oynama, statü, tabakalaşma, liderlik, disipline uyum, rekabet ve işbirliği gibi sosyalleşme alanları, bireyler için oyun ve spor

aktivitelerinin verimli bir eğitim alanı haline gelmesini sağlar (Akıncı, 2007).

Yenilik ve uygun mücadeleler sunarak katılımcıları güdüleyen ve ilgilerini tutan çeşitli alıştırma etkinlikleri sunmanın gençlik sporunda uzun süreli motivasyon için önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde, öğrencilerin beceri gelişimleri için faydalı ve önemli gördükleri ve katılımcıların becerilerini gerçek ortamlarda çalışabileceği ve uygulayabileceği etkinlikler planlamanın spor aracılığıyla psikomotor ve psikososyal gelişimlerini güçlendirmek adına umut vadeden bir yol olduğu görülmektedir. Diğer taraftan etkinliklerin aşırı tekrarı bilhassa adı geçen özellikten yoksun iseler bıkkınlığa ve salıvermeye/kopuşa neden olabilmektedir (Bengoechea, 2017).

Sportif faaliyetler, çeşitli yollarla bireylerin yaşamlarına dahil olmakta, onlarla doğrudan ya da dolaylı olarak bağ kurmakta ve her zaman canlılığını koruyan etkinliklerdir. Spor faaliyetleri, insanların ilgisini her dönemde çekmeyi başarmış olup, toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında da görev üstlenmektedir. Spor ortamında, bireylerin düşünceleri, davranışları, görüşleri ve inançlarıyla ilişkili semboller bulunması, sporun toplumsal bir boyuta sahip olduğunu göstermektedir. Bu özellikleriyle spor, bireylerin sosyalleşmesine yardımcı olan önemli bir araçtır (Şahin, 2020).

Gençlik sporu, etkinlikler için katılımcılara yeterli zaman verilirse ve ayrıca rekabet edilebilir bir seviyede bir spor branşına yatırım yapma seçilirse, dahil oldukları etkinlik ve rollerin gelişimsel içerim etkisini tespit etmek için uygun ölçeklerin yeterli olmamasından dolayı sorun yaşanmaktadır. Şöyle ki oyun kurgusu içerisinde yer alan sportif alıştırma süreleri yer aldıkları etkinliklerin ilgili özelliklerini gençlik spor katılımcısının kavramasını değerlendirmek için ölçek gelişimi sporda gençlik ilerlemesi üzerinde çalışmak adına önemli bir ilerleme kaydedecek bunun sonucunda da genç nesil psikososyal ve biyoekolojik olarak kendini geliştirmiş olacaktır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Nicel bir araştırma deseni temel alınarak gerçekleştirilen bir araştırma, bir evren içinde bulunan birçok bireyden oluşan bir örneklem veya evrenin tamamı üzerinde taranarak genel bir yargıya ulaşma amacı güden genel tarama modelini uygulamıştır. (Karasar, 2012).

2.1. Evren-Örneklem

Araştırmanın örneklemini Balıkesir ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokul ve liseelerde öğrenim gören 13-18 yaş arası ergen bireyler oluşturmaktadır. Araştırmamızda 346 kişiye ulaşılmış, yapılan analizler sonucunda eksik ve fazla veriler çıkarıldıktan sonra 338 kişinin anketleri incelenmiştir. Araştırmamıza 13-18 yaş arası 182 kadın, 156 erkek toplam 338 genç birey katılmıştır.

Örneklem büyüklüğü belirlenirken 0,05 hata payına göre 2500 evren için 333 kişilik örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda mevcut çalışmanın örneklem büyüklüğü (338) literatürde belirtilen örneklem büyüklüğünü karşılamaktadır (Yazıcıoğlu, 2004).

2.2. Veri Toplama Araçları

Gençlik ve spor etkinlik ölçeği (GSEÖ) Bengoechea, 2017 tarafından güdülenme (5 madde), değer/kullanışlılık (4 madde), otantiklik (3 madde), tekrar/bıkkınlık (4 madde), verimsizlik (4 madde) olmak üzere 5 alt boyut ve toplam 20 madde olarak geliştirilmiştir. Ölçek beşli likert tipinde oluşturulmuştur.

Gençlik ve spor etkinlik ölçeği'nin (GSEÖ) çeviri aşaması Bengoechea'nın (2017) belirttiği hususları dikkate alarak, çeviri ve geri çeviri yöntemleri kullanılarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin İngilizce orijinal versiyonu öncelikle, spor bilimleri alanında akademik çalışmalar yapan bir yazar ve uzman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. İki çevirmen, bir yazar ve bir uzmanın işbirliğiyle, öncelikle birleştirilmiş ve ardından akademik çalışmalar yürüten bir dilbilimciye sunulmuş ve ardından İngilizce'ye tekrar çevrilen bir ölçek oluşturulmuştur. Spor bilimleri alanında yazan bir yazar, dilbilimci bir uzman ve yabancı diller bölümü uzmanı, Türkçe versiyonunu orijinal versiyonla karşılaştırarak en uygun çevirilerle oluşturmuşlardır.

Verilerin analiz aşamasında, "SPSS 25 ve SPSS AMOS 23" programları kullanılarak işlemler gerçekleştirilmiştir. GSEÖ'nün faktör yapısını incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiş ve faktör yükleri 0.40'dan düşük olan maddeler dikkate alınmamıştır (DeVellis, 2014). Ardından, belirlenen faktörlerin ve ölçeğin yapısını değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmış ve oluşturulan modelin yeterliliğini değerlendirmek için "RMSEA, CFI, GFI ve χ^2 " değerleri kullanılmıştır. Bu değerlendirme, oluşturulan modelin uygunluk düzeyini göstermektedir.

3. BULGULAR

3.1. Yapı Geçerliliği

Açımlayıcı Faktör Analizi:

Açımlayıcı faktör analizi, sosyal bilimlerde, ölçeklerin geliştirilmesi veya farklı bir dile uyarlanması sırasında, kavramsal geçerliliğin kanıtlanması için en yaygın kullanılan tekniklerden biridir ("Çokluk, Şekercioğlu & Büyükoztürk", 2018).

GSE "Ölçeği verilerinin faktör analizi için uygunluğunu belirlemek için" "Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)" ve "Bartlett" küresellik testine başvurulmuştur (Tablo 1). Elde edilen sonuçlara göre, "KMO değeri 0.82 ve Bartlett testi değeri 2275.713 ($p<0.05$)" olarak bulunmuştur. "KMO ve Bartlett" analizleri sonucunda, verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

KMO değerinin yüksek olması, verilerin analiz yapılmaya uygunluk düzeyini gösterir. KMO değeri ,90 üzerinde ise “mükemmel” ,80 üzerinde ise “çok iyi” yorumu yapılmaktadır (Çokluk vd., 2018; Sharma, 1996). Tablo 1’e göre GSEÖ verileri faktör analizi yapabilmek için çok iyi düzeydedir.

Barlett testinde anlamlılık değerinin ,05’den küçük olması, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar olduğunu ve korelasyon matrisine göre faktörler oluşturulabileceği anlamına gelmektedir (Şencan, 2005; Hair ve ark., 1998). Tablo 1’e göre Barlett testi sonucu incelendiğinde ($p=,00 < ,05$) olduğundan dolayı veriler arasındaki korelasyondan dolayı faktörlerin oluşturulacağı dolayısı ile verilerin faktör analizi için uygun olduğu görülmektedir.

Sipahi ve arkadaşlarına göre (2008), KMO tüm soruların faktör analizine uygunluğunu ölçerken, örneklem uygunluk ölçüsü (Measure of Sampling Adequacy-MSA) değeri her bir sorunun faktör analizine uygunluğunu ölçmekte ve bu değerleri ters imaj korelasyon matrisinde (anti-image correlation matrix) belirtmektedir. Ters imaj korelasyon matrisinde ,50’den küçük değere sahip soruların analizden çıkarılması gerekmektedir (Aktaran: Arslan, 2011). Bu matristeki hiçbir değer ,50’nin altında olmadığı için hiçbir soru ölçekten çıkarılmamıştır.

Çalışmada toplam varyansın %64,194’ünü açıklayan ve öz değeri 1’in üzerinde olan 6 faktör önerildiği belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	Başlangıç Öz Değerleri			Yük Kareleri Toplamı		
	Toplam Özdeğer	Varyans %'si	Birikimli %	Toplam Özdeğer	Varyans %'si	Birikimli %
1	5,617	28,085	28,085	5,617	28,085	28,085
2	2,032	10,158	38,243	2,032	10,158	38,243
3	1,623	8,116	46,359	1,623	8,116	46,359
4	1,380	6,898	53,257	1,380	6,898	53,257
5	1,167	5,836	59,093	1,167	5,836	59,093
6	1,020	5,101	64,194	1,020	5,101	64,194

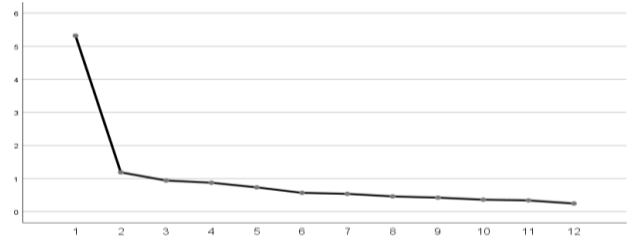
Faktör sayısını belirleme sürecinde, Dunteman'a (1989) göre, ölçek için dahil edilebilmeleri için elde edilen faktörlerin “toplam öz değerlerinin 1’den büyük olması ve öz değeri 1’den büyük her faktörün toplam varyansın” %5’ten fazlasına katkıda bulunması gerekmektedir (Aktaran: Kilci, 2020). Tablo 2’de görüldüğü gibi, bu koşulu sağlayan 3 faktörün Analitik Faktör Analizi (AFA) için kullanılacağı tespit edilmiştir.

Eğim-birikinti grafiği kullanılarak faktör sayısını belirlemek için ikinci bir yöntem uygulanmış ve grafikte eğimin beşinci noktadan sonra istikrarlı bir şekilde seyrettiği tespit edilmiştir. Faktör sayısı için belirleyici olan kesme noktası, platonun olduğu nokta olan üç olarak belirlenmiştir (Kilci, 2020).

Tablo 1. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

“Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.”		Approx. Chi-Square	2275,713
“Bartlett's Test of Sphericity”	Test of df		190
	“Sig.”		“,000”

Faktör sayısını belirlemek için öz değerlerden faydalanarak varimax döndürme yöntemi uygulanmış ve temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Bu yöntemler, en uygun faktör sayısını belirlemek için kullanılan yöntemlerdir ve temel bileşenler analizi, faktör sayısını tahmin etmek için kullanılan bir yöntemdir ve 1’den büyük sayıda öz değer üreten bileşenlerin az sayıda olması, faktör sayısını kestirmek için mantıklı bir alternatif oluşturur (Tabachnick & Fidell, 2013). Şekil 1’de görüldüğü gibi, eğim üçüncü noktadan sonra düzlük oluşturmaya başlamaktadır. Faktör sayısı için belirleyici olan kesme noktası, eğimin düzlük oluşturmaya başladığı üçüncü nokta olarak belirlenmiştir. Eğim, üçüncü noktadan sonra yatay bir şekilde seyretmektedir, bu da faktörlerin varyansa olan katkılarının azalmaya başladığını gösterir.

Şekil 1. GSEÖ Yamaç Birikinti Grafiği

Faktör sayısı üç olarak belirlendikten sonra, faktörlerde yer alan faktör yük değerleri incelenmiştir. Literatürdeki bazı kaynaklara göre, faktör yükü için kabul edilebilir değerler Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre en az 0.32, DeVellis'e (2012) göre 0.40 ve Kalaycı'ya (2018) göre 0.30'dur. Bu çalışmada, Analitik Faktör Analizi (AFA) için faktör yük değerlerinin kabul düzeyi en az 0.40 olarak belirlenmiştir.

AFA yöntemi kullanılarak, toplam varyansın %5'ten daha fazlasına etki eden üç faktör belirlenmiştir. Bu faktörler dışında kalan beş madde (3, 4, 8, 13, 16) ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra, tekrar varimax döndürme işlemi uygulanmıştır. Faktör analizi yeniden yapılmış ve toplam öz değeri 1'in üzerinde ve varyansa katkısı %5'ten fazla olan, 15 maddeye sahip üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu yapı, toplam varyansın %62,057'sini açıklamaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Varimax Döndürme Sonrası Açıklanan Toplam Varyans

Faktör	“Başlangıç Öz Değerleri”			“Yük Kareleri Toplamı”		
	Toplam Özdeğer	Varyans %'si	Birikimli %	Toplam Özdeğer	Varyans %'si	Birikimli %
1	5,317	44,311	44,311	5,317	44,311	44,311
2	1,188	9,904	54,214	1,188	9,904	54,214
3	1,941	7,843	62,057	1,941	7,843	62,057

DeVellis'in (2012) ifadesine göre, ölçek geliştirme çalışmalarında açıklanan varyansın en az %40 olması önerilmektedir" (Arslan, 2018). Bu bağlamda, faktör sayısı belirlendikten ve maddeler çıkarıldıktan sonra yapılan döndürme işlemi sonucunda elde edilen %62.057'lik açıklanan varyans değeri, ölçeğin yeterli bir şekilde varyansı açıkladığını göstermektedir.

Faktör ve madde sayıları belirlendikten sonra, oluşan faktörlerin isimlendirilmesi sürecine geçilmiştir. Bu süreçte, orijinal ölçekteki faktör isimleri dikkate alınarak isimlendirmeler yapılmıştır. Buna göre, 1. faktör "Güdülenme", 2. faktör "Kullanışlılık" ve 3. faktör ise "Öğrenme" olarak isimlendirilmiştir, bu şekilde faktörlerin anlamlarını yansıtan isimler verilmiştir.

Tablo 4'te, isimlendirilen faktörler ve ölçekte yer alan 15 maddenin faktörlere göre 62-78 değişen madde yükleri, faktörlerin öz değerleri ve varyans açıklamalarına ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu tabloda, her bir faktörle ilişkili olarak maddelerin yük değerleri görülebilir. Ayrıca, faktörlerin öz değerleri ve varyans açıklamaları da tabloda yer almaktadır, bu da faktörlerin önem düzeyini ve ölçeğin ne kadar açıklayıcı olduğunu gösterir.

Tablo 4. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktör Adı	Maddeler	Faktörler		
		1	2	3
Güdülenme	G-1	,752		
	G-2	,783		
	G-3	,700		
	G-4	,724		
	G-5	,675		
	G-6	,642		
Kullanışlılık	K-1		,719	
	K-2		,629	
	K-3		,755	
	K-4		,692	
	K-5		,630	
Öğrenme	Ö-1			,762
	Ö-2			,650
	Ö-3			,734
	Ö-4			,640
ÖZ DEĞER		5,317	1,188	1,941
AÇIKLANAN VARYANS	62,057	44,311	9,904	7,843

3.2. "Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA):"

DFA, ölçek geliştirme ve geçerlilik çalışmalarında yaygın olarak tercih edilen bir analiz yöntemidir. Bu analiz yöntemi, açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda oluşturulan modelin doğruluğunu test etmek veya doğrulamak amacıyla taşır (Yaşloğlu, 2017). Genel olarak, DFA, oluşturulan yapının, önceden hipotez edilen modele ne kadar uygun olduğunu değerlendirerek, ölçeğin geçerliğini ve doğruluğunu belirlemeye yardımcı olur.

Elde edilen veriyi açıklama yeteneği, belirlenen modele dayalı olarak analiz sonucunda ortaya çıkan uyum indeksleri ile değerlendirilir. Uyum indeksleri, modelin kabul edilip edilmemesi kararını vermede yardımcı olur (Ayyıldız & Cengiz, 2006). "Çoklu grup modellerinde uyum indeksini test etmek için en yaygın kullanılan istatistikler arasında ki-kare uyum testi, GFI, CFI ve RMSEA değerleri bulunmaktadır" (Schumacker & Lomax, 2016).

DFA analizi sonucunda, Gençlik ve Spor Etkinlik Ölçeği'nin 15 madde ve 3 alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir ve ölçek, yeterli uyum indekslerini göstermiştir. Bununla birlikte, "Başar'a (2016) göre, regresyon katsayılarının 0.40'ın üzerinde olması, maddelerin ait oldukları alt faktöre iyi derecede uyum sağladığını gösterir." Bu bağlamda, regresyon katsayısı 0.40'dan düşük olan üç madde (10, 18, 20. maddeler) teker teker çıkarılmış ve analiz yeniden yapılmıştır.

12 madde ve 3 alt boyuttan oluşan yeni modelin uyum indekslerine ait değerlerin yükseldiği görülmüş ve ki-kare (χ^2)=196,262; serbestlik derecesi (df)=76; CMIN/DF=2,774; GFI=,913; CFI=,987; RMSEA=,078 ve SRMR=,038 olarak bulunmuştur (Tablo 5).

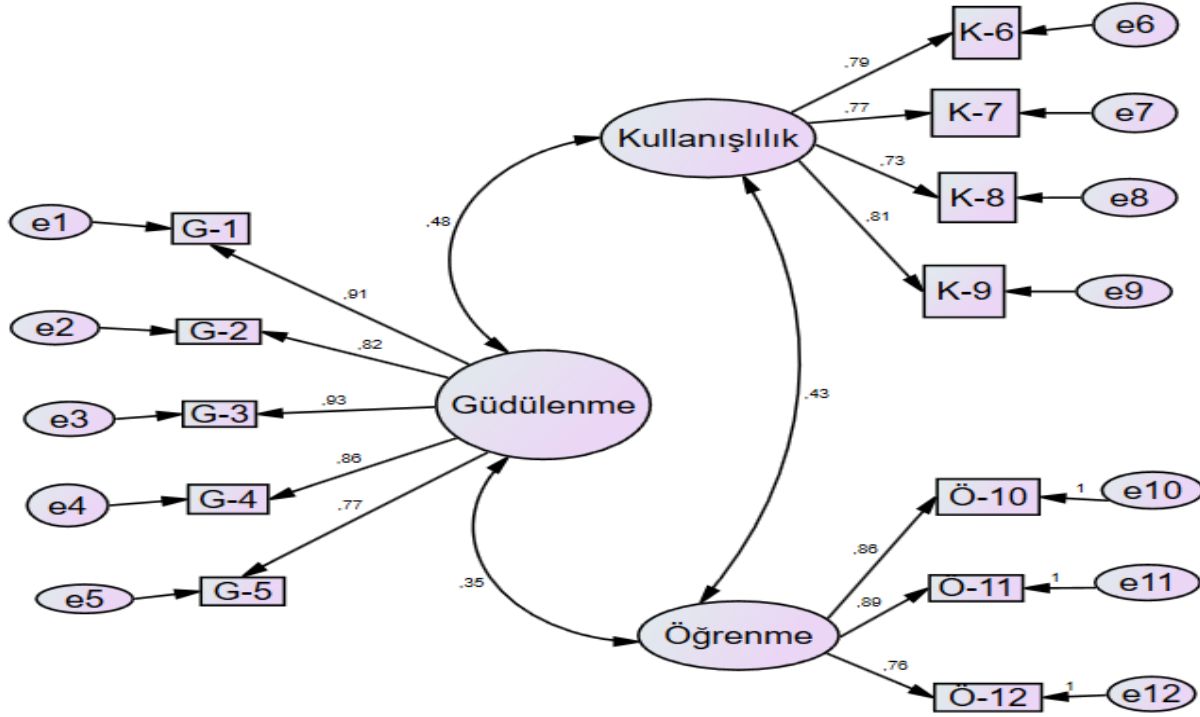
Tablo 5. Ölçülen Modelin Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Model Sonucu	Kabul Edilir Uyum Aralığı	Kaynak
Ki-kare (χ^2)	196,262	-	-
Serbestlik Derecesi (df)	76	-	-
CMIN/DF (χ^2/df)	2,774	$\chi^2/df \leq 3$	(Hair, Black, Babin Anderson & Tatham, 2006)
Uyum İyiliği İndeksi (GFI)	,913	$\geq ,90$	(Schumacher ve Lomax, 2016)
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	,987	$\geq ,90$	(Tabachnick ve Fidell, 2013)
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)	0,78	$\leq ,08$	(Schumacher ve Lomax, 2016)
Standartlaştırılmış Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü (SRMR)	0,38	$< ,05$	(Ulman, 1996; Akt; Adiloğulları ve Görgülü, 2015)

Gençlik ve Spor Etkinlik Ölçeği'nin path diyagramını gösteren Şekil 2'ye göre, ölçekte yer alan maddelerin standardize edilmiş yol katsayıları, 0.73 ile 0.93 "arasında değişmektedir. Bu katsayılar, gözlenen değişkenlerin gizli (örtük) değişkenlere olan etkisini" göstermektedir. Yüksek katsayı değerleri, maddelerin ilgili faktörlere iyi bir uyum

sağladığını ifade etmektedir (Başar, 2016). Ayrıca, bu katsayıların 0.10'dan küçük olması "küçük etki", 0.11 ile 0.49 arasında olması "orta etki" ve 0.50'nin üzerinde olması

ise "büyük etki" olarak kabul edilir (Aksu, Eser & Güzeller, 2017).

Şekil 2. Gençlik ve Spor Etkinlik Ölçeği (GSEÖ) Path Diyagram

3.3. Güvenirlilik

Faktör analizi tamamlandıktan sonra, ölçeğin ve belirlenen alt boyutların (faktörlerin) güvenilirliklerinin değerlendirilmesi önemlidir. Güvenirlilik, "bir ölçekte yer alan soruların birbirleriyle tutarlılığını ve kullanılan ölçeğin ilgili sorunu ne ölçüde yansıttığını ifade eder." Bu nedenle, güvenilirlik analizleri ölçeğin sağlamlığını ve güvenilirliğini belirlemek için kullanılır (Kalaycı, 2018).

"DeVellis (2012) ölçeklerin güvenilirliğini değerlendirirken, çok boyutlu likert tipi ölçekler için temel bileşenler faktör analizi ve iç tutarlılık analizlerinin sıklıkla kullanılmasını önermektedir. İç tutarlılık güvenilirlik analizleri, ölçek maddeleri ile gizli değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılır." Ölçekteki maddeler ile gizli değişken arasındaki yüksek korelasyon ne kadar güçlüyse, ölçeğin iç tutarlılığı da o derecede yüksek olacaktır. Bu analizler, ölçeğin güvenilirliğini ve tutarlılığını belirlemek için önemli araçlardır. Bu çalışmada, iç tutarlılık güvenilirlik düzeyini hesaplamak için, ölçek geliştirme çalışmalarında yaygın olarak kullanılan "Cronbach's Alpha" (Karagöz, 2016) yöntemi ile ölçekteki soruların bir yapıyı oluşturup oluşturmadığını belirleyen ve soruları iki eşit parçaya ayırarak aralarındaki korelasyonu hesaplayan "Split Half" (yarıya bölme) yöntemi (Kalaycı, 2018) kullanılmıştır.

Yapılan analizlerin değerlendirilmesi sırasında, Cronbach's Alpha katsayısı 0.60 ile 0.80 arasında ise oldukça güvenilir, 0.80 ile 1.00 arasında ise yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilir (Kalaycı, 2018'ye göre). Hinkin'in (1995) belirttiğine göre, bir ölçeğin güvenilir kabul edilebilmesi için

split-half güvenilirlik analizinde korelasyon katsayısının 0.20 ile 0.90 arasında olması ve Spearman Brown katsayısının ise 0.70'den yüksek olması gerekmektedir.

Tablo 6. Cronbach's Alpha Güvenirlilik Analizi

Faktör Adı	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Güdülenme	5	,778
Kullanışlılık	4	,716
Öğrenme	3	,856
ÖLÇEK	12	,845

Verilere dayanarak yapılan analizler sonucunda, 3 faktörlü ve 12 maddeden oluşan ölçeğin "Cronbach's Alpha" iç tutarlılık katsayısı 0.845 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, AFA sonucunda elde edilen 3 faktör için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu analizde, Güdülenme faktörü için "Cronbach's Alpha" değeri 0.778, Kullanışlılık faktörü için 0.716 ve Öğrenme faktörü için 0.856 olarak bulunmuştur. Bu değerlere göre, "Güdülenme" ve "Kullanışlılık" faktörlerinin oldukça güvenilir olduğu, "Öğrenme" faktörünün ise yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Split-Half Güvenilirlik Analizleri

Faktörler	Korelasyon Katsayısı	Spearman-Brown Katsayısı		Guttman Split-Half Katsayısı
		Eşit Uzunluk	Eşit Olmayan Uzunluk	
Güdülenme	,720	,837	,842	,798
Kullanışlılık	,568	,724	,724	,724
Öğrenme	,551	,711	,729	,608
Ölçek	,637	,778	,795	,698

Güdülenme” faktörü; spor etkinliklerine katılan genç bireylerin bu etkinlikleri kendi istekleri doğrultusunda ve istekli bir şekilde yapma düzeylerini açıklamaktadır.

Bu faktördeki beş madde üzerinden gerçekleştirilen ikiye bölme analizi sonuçlarına göre, formlar arası korelasyon katsayısı 0.720, eşit uzunlukta “Spearman-Brown” katsayısı 0.837, eşit olmayan “Spearman-Brown” katsayısı 0.842 ve “Guttman Split Half” katsayısı ise 0.798 olarak belirlenmiştir. Bu değerler, ölçeğin iç tutarlılığının ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi için önemli göstergelerdir.

Kullanışlılık” faktörü; egzersiz etkinliği katılımcıların spor alanında öğrenmesine ve geliştirmesine yardım etkisini açıklamaktadır. Bu faktörde yer alan dört madde üzerinden yapılan “Split Half” analizine göre; formlar arası korelasyon katsayısı ,568, “eşit uzunluk Spearman-Brown” katsayısı ,724, eşit olmayan “Spearman-Brown” katsayısı ,842 ve “Guttman Split Half” katsayısı ise ,724 olarak tespit edilmiştir.

Öğrenme” faktörü; spor aktiviteleri sırasında genç bireylerin hem yapılan etkinlik hem de grup içerisinde farklı bireylerden elde ettikleri bilgileri açıklamaktadır. Bu faktörde yer alan üç madde üzerinden yapılan “Guttman Split Half” analizine göre; formlar arası korelasyon katsayısı ,551, “eşit uzunluk Spearman-Brown” katsayısı ,711, eşit olmayan “Spearman-Brown” katsayısı ,729 ve “Guttman Split Half” katsayısı ise ,608 olarak tespit edilmiştir.

Ölçekteki her bir maddenin tek-çift olarak gruplandığı “Split Half” analizine göre formlar arası korelasyon katsayısı ,637, “eşit uzunluk Spearman-Brown” katsayısı ,778, eşit olmayan “Spearman-Brown” katsayısı ,795 ve “Guttman Split Half” katsayısı ise ,698 olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonuçları, elde edilen değerlerin faktörlerin son derece güvenilir olduğunu gösterdiğini işaret etmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bu çalışma, Gençlik ve Spor Etkinlik Ölçeği'nin (GSEÖ) Türk araştırmacılarının kullanımına sunulması amacıyla Bengochea (2017) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasını içermektedir. Elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla “KMO ve Bartlett Küresellik Testleri” uygulanmıştır. “KMO” değeri 0.826 olarak bulunmuş ve “Bartlett” testi sonucunda anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p=0.00 < 0.50$). Bu bulgulara göre, veriler arasındaki korelasyonun faktörlerin oluşumuna uygun olduğu ve verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmektedir. Açımlayıcı faktör analiziyle GSE

Ölçeği'nin faktör sayısını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizde, toplam varyansa katkısı %5'in altında olan 4., 5. ve 6. faktörlerdeki maddeler (3-4-8-13-16. madde) ölçekten çıkarılmış ve sonuç olarak toplam varyansın %62.057'sini açıklayan 15 maddelik 3 faktör (Güdülenme, Kullanışlılık ve Öğrenme) elde edilmiştir. Bu faktörlerin, toplam varyansa yeterli bir katkıda bulunduğu gözlemlenmektedir. Faktör yük değerleri incelendiğinde, birinci faktör için 0.64 ile 0.78 arasında, ikinci faktör için 0.62 ile 0.75 arasında ve üçüncü faktör için 0.64 ile 0.76 arasında değiştiği gözlemlenmektedir.

Faktör yük değerlerinin büyüklük açısından değerlendirildiğinde, tüm maddelerin mükemmel düzeyde olduğu söylenebilir (Comrey ve Lee, 1992; akt. Çokluk vd., 2018). Bu bağlamda, belirlenen faktörlerin toplam varyansa katkısının iyi bir seviyede olduğu gözlenmektedir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, "Gençlik ve Spor Etkinlik Ölçeği" (GSEÖ) kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi (DFA) modeli oluşturulmuştur. GSE Ölçeği, Güdülenme, Kullanışlılık ve Öğrenme gibi gizli değişkenlerden ve bu gizli değişkenleri açıklayan gözlenen değişkenlerden oluşan bir modele dönüştürülmüştür.

İlk oluşturulan model iyi bir uyum indeksine sahip olsa da, daha geçerli bir modelin oluşturulabileceği düşünülmüştür. DFA'da standartlaştırılmış regresyon katsayıları incelenmiş ve 0.40'tan düşük olan üç madde (10-18-20. madde) sırasıyla çıkarılmıştır (Başar, 2016). Analiz yeniden yapılmış ve 12 madde ve 3 alt boyut içeren yeni bir model oluşturulmuştur, bu model daha iyi uyum indekslerine sahiptir. Ki-kare uyum testi sonucunda ($\chi^2/df=2.774$), uyumun kabul edilebilir olduğu söylenebilir. “Uyum iyiliği indeksi (GFI=0.91), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI=0.98) ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA=0.07) değerleri, uyumun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.” Bu indeksler, modelin doğrulandığını göstermektedir. Ayrıca, gizli faktörlerin her biri ve onları ayrı ayrı gözlenen maddeleri arasında güçlü ilişkiler bulunduğu gözlemlenmektedir. (,62-,78 arası). GSE Ölçeği, 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır ve güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin iç güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alpha katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. Ayrıca, ölçekte yer alan diğer üç alt boyutun “Cronbach Alpha” katsayısı değerleri 0.77 ile 0.85 arasında değişmektedir. Güvenirliğin daha da test edilmesi amacıyla yarıya bölme (split-half) analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda ölçeğin kendisiyle ve alt boyutlarıyla olan korelasyon katsayısı 0.63, “Spearman-Brown” “eşit uzunluk katsayısı 0.77 ve eşit olmayan uzunluk katsayısı 0.79” olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için ise korelasyon katsayıları 0.55 ile 0.72, “Spearman-Brown” “eşit uzunluk katsayıları 0.71 ile 0.83 ve eşit olmayan uzunluk katsayıları 0.72 ile 0.84” arasında değişmektedir. Bu bulgular, ölçeğin ve tüm alt boyutların güvenilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara dayanarak, “12 madde” ve “3 alt boyuttan” oluşan “Gençlik ve Spor Etkinlik Ölçeği'nin (GSEÖ)” geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu, her bir faktörün soruları doğru şekilde temsil ettiği ve spor etkinliklerine katılan bireylerin psikosozyal ve biyoekolojik gelişim düzeylerini belirlemek için kullanılabilirliği söylenebilir. GSEÖ'den elde edilen verilerin değerlendirilmesi yapılırken, alt boyutlardan elde edilen toplam puanlar göz önünde bulundurulur. Herhangi bir alt boyuttan alınan puanın

artması, bireyin spor etkinliklerine katılımı ile birlikte psikososyal gelişim düzeyinin de yükseleceği sonucuna varılabilir. Örneğin, güdülenme alt boyutu beş maddeden oluşmakta ve her bir madde 1 ile 5 arasında derecelendirilmektedir. Bu nedenle, bir alt boyuttan elde edilebilecek toplam puanlar güdülenme için 5-25, kullanışlılık için 4-20, öğrenme için ise 3-15 aralığında değişiklik gösterecektir. Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma grubu çoğunlukla 13-18 yaş arasındaki beden eğitimi ve spor derslerine katılan genç ergenlerden oluşmaktadır. Bu nedenle, ölçeğin hem beden eğitimi ve spor derslerine devam eden hem de okul dışında spor etkinliklerine katılan bireylere uygulanması, genç bireylerin psikososyal düzeylerini ölçme kabiliyetini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirebilmek için uygun araştırmalarla gerçekleştirilebilir. Bu araştırma, egzersiz yapan ve spor faaliyetlerine katılan bireylerin özgüven gelişimini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, sporun bireyin toplum içindeki konumu üzerindeki etkisini inceleyerek, sporu yalnızca sosyal bir aktivite olmanın ötesinde, bireyin kendi yeteneklerini keşfetme amacıyla bir amaç haline getirip getirmediğini anlamaya yönelik beden eğitimi ve spor alanına sunulmuştur. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri, GSEÖ'nün spor etkinliklerine katılan bireylerin psikososyal ve biyolojik düzeylerini ölçmede kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, GSEÖ araştırmacılar tarafından güvenilir ve geçerli veri toplama aracı olarak tercih edilebilir. (Ek-1)

TEŞEKKÜR

Gençlik ve spor etkinlik ölçeği'nin (GSEÖ) çeviri aşaması Enrique Garcia Bengoechea'nın 13.06.2023 tarihinde kendisinden mail yolu ile izin alınarak, belirttiği hususlar çerçevesinde yapılmıştır.

KAYNAKLAR

AKINCI, A. Y. (2007). *Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, sosyalleşme süreci ve şahsiyetin oluşmasında katkısı*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Dumlupınar Üniversitesi.

AKSU, G., ESER, M.T., GÜZELLER, C. O. (2017). *Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi ile Yapısal Eşitlik Modeli Uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara.

ARSLAN, S. (2011). Serbest Zaman Kullanımı: Sıradan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Sistemli Serbest Zaman Etkinlikleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 1-10.

AYYILDIZ, H., CENGİZ, A. G. E. (2006). *Pazarlama Modellerinin Testinde Kullanılabilir Yapısal Eşitlik Modeli (Yem) Üzerine Kavramsal Bir İnceleme*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(2), 63-84.

BAŞAR E.E. (2016). *Hane Halklarının Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarının Ölçülmesine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Erzurum.

BİDDLE SJH, ASARE M. (2011). *Physical activity and mental health in children and adolescents: a review of reviews* *British Journal of Sports Medicine*.

BRONFENBRENNER, U., MORRIS, P. A. (1998). *The Ecology Of Developmental Processes*. In W. Damon (Series Ed.) & R. M. Lerner (Vol. Ed.), *Handbook Of Child Psychology*. Vol 1. Theoretical Models Of

CÔTÉ, J., BAKER, J., ABERNETHY, B. (2007). *Practice And Play In The Development Of Sport Expertise*. In R. Eklund & G. Tenenbaum (Eds.), *Handbook Of Sport Psychology* (3rd Ed., Pp. 184–202). Hoboken, NJ: Wiley.

CÔTÉ, J., ERİCKSON, K., ABERNETHY, B. (2013). *Practice And Play In Sport Development*. In J. Côté & R. Lidor (Eds.), *Condition Of Children's Talent Development In Sport* (Pp. 9–20). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.

CÔTÉ, J., FRASER-THOMAS, J. (2016). *Youth Involvement And Positive Development In Sport*. In P. R. E. Crocker (Ed.), *Sport And Exercise Psychology: A Canadian Perspective* (3rd Ed., Pp. 256–287). Toronto, ON: Pearson.

ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G., BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, 5. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.

DE VELLİS, R.F. (2012). *Ölçek Geliştirme: Kuram Ve Uygulamalar* (Ed.Tarık Totan), Ankara: Nobel Yayıncılık.

DECİ, E. L., RYAN, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation And Self-Determination In Human Behavior*. New York, NY: Plenum.

EKİNCİ, N. E., DEMİREL, M., HARMANDAR DEMİREL, D., VE IŞIK, U. (2015). *Lise öğrencilerinin yalnızlık algılarının rekreasyonel etkinliklere katılımları ve bireysel değişkenlere göre incelenmesi*. *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2),

ERİCSON, K. A., KRAMPE, R. T., TESCH-ROMER, C. (1993). *The Role Of Deliberate Practice In The Acquisition Of Expert Performance*. *Psychological Review*, 100, 363–406.

ERİKSON, E.H. (2019)., *İnsanın 8 Evresi*, (G. Akkaya, Çev.). Okyanus Yayınevi. 18-56.

EYÜBOĞLU D, EYÜBOĞLU M. (2022). *Egzersiz çocukların psikososyal gelişimi üzerine etkileri*. *Atalay E, editör. Egzersiz ve Çocuk Gelişimi*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; p.8-14.

GARCÍA BENGOCHEA, E., SABİSTON, C. M., WILSON, P. M. (2017). *Assessing Practice-Based Influences On Adolescent Psychosocial Development In Sport: The Activity Context In Youth Sport Questionnaire*. *Journal Of Sports Sciences*, 35(1), 56-64.

HAİR, J.F., BLACK, W.C., BABİN, B., ANDERSON, R. E., TATHAM, R.L. (2006). *Multivariate Data Analysis (Sixth Edition)*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

HİNKİN, T. R. (1995). *A Review Of Scale Development Practices In The Study Of Organizations*. *Journal Of Management*, 21(5), 967-988. *Human*

Development (5th Ed., Pp. 993–1029). New York, NY: John Wiley & Sons.

KABASAKAL, Z., ÇELİK, N. (2010). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi. İlköğretim Online*, 9(1), 203-212.

KALAYCI, Ş. (2018). Faktör Analizi, Kalaycı Ş. (Ed.) İçinde *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 8. Baskı. Ankara: Dinamik Akademi.

KARAGÖZ Y. (2016). *SPSS Ve AMOS Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Nobel Akademik Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara.

KARASAR, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (24. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KİLCİ, A. K. (2020). *Dijital Spor Oyunları Motivasyon Ölçeği (DSOMÖ): Türkçeye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Uluslararası Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi, 6(1), 6-18.

KOÇAK, Ç. V. ve ÇAKIR, F. (2020). Ergenlerde spor, sosyal kaygı ve okul tükenmişliği ilişkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4).

KÜÇÜK, V., HARUN, K. O. Ç. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (9).

LAKER, A. (2000). Beyond the boundaires of physical education. 1.st publised. Routledge Falmer. 77-88. <https://doi.org/10.4324/9780203135792>

NODDİNGS, N. (2006). Eğitim ve Mutluluk. (Z. Bilgin, Çev.). Kitap Yayınevi. 28-32.

PARKS, J. B., QUARTERMAN, J. VE THİBAULT, L. (2007). Contemporary sport management. Human Kinetics Publishers. 110-126.

SCHUMACKER, R. E., LOMAX, R. G. (2016). *A Beginner's Guide To Structural Equation Monitoring. Fourth Edition*, New York: Routledge.

SHARMA, S. (1996) Applied Multivariate Techniques. John Wiley And Sons Inc., New York.

ŞAHİN, A., ŞAHİN, F. (2020). *Erken Çocukluk Döneminde Spora Katılımın Sosyal Gelişim Üzerindeki Etkileri*. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 3(2), 243-248.

ŞENCAN, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*, Ankara: Seçkin Yayıncılık

TABACHNİCK, B. G. & FİDELL, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics. Sixth Edition*. Boston Pearson. Türk Dil Kurumu. (2019). Türkçe Sözlük. Erişim Adresi: Http://Www.Tdk.Gov.Tr/Index.Php?Option=Com_Gts&Ar ama=Gts&Kelime=Oyun.

YVGOTSKY, L. S. (1981). The Genesis Of Higher Mental Functions. In J. S. Wertsch (Ed.), *The Concept Of Activity İn Soviet Psychology* (Pp. 144–188). Armonk, NY: Sharpe.

WELLS, G. (2004). *El Papel De La Actividad En El Desarrollo Y La Educación* (The Role Of Activity İn Development And Education). *Infancia Y Aprendizaje*, 27(2), 165–187. Doi:10.1174/021037004323038824

YAŞLIOĞLU, M. M. (2017). *Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi Ve Geçerlilik: Keşfedici Ve Doğrulatory Faktör Analizlerinin Kullanılması*. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46, 74-85.

YAZICIOĞLU Y, ERDOĞAN S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

YILDIRIM DA, YILDIRIM E, RAMAZANOĞLU F, UÇAR Ü, TUZCUOĞULLARI ÖT, DEMİREL ET. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Spora Bakış Açuları Ve Spor Yapma Durumu, Doğu Anadolu Araştırmaları* 4(3):49-53.